

КІЛЬКА СЛІВ ПРО ЦЮ КНИЖКУ

Повість, яку оце випускає „Гомін України”, призначена для юнацтва, яке в нас, треба вдаритись в груди, під лектурним оглядом найбільш занедбане, і це фатально відбивається на його національному формуванні. Як подивитися на списки дитячої літератури, то можна сказати, що вона вже зовсім не бідна і постійно збагачується, а от про доріст, про юнацтво наше в нас мало хто й думає, а коли й думає, то на тому й кінчає. Тому в нас юнацька література така кількісно мізерна і тому наш доріст, не маючи що в рідній мові читати, силою ще й цього факту звертається до багатой англійської літератури, з якою й залишається. І повернути його знову до рідної лектури незвичайно важко, а надто що й нема до чого, бо нема в нас нічого рівнозначного. А якби не те, то хто знає чи не вдалося б нам задержати при собі значно більше наших дітей, бо той вік у житті, коли дитина переходить в стан юнацтва, для дальшого розвитку, отже й для національного формування молодой душі незвичайно важливий. А в нас на пальцях однієї руки можна порахувати авторів, що пишуть для юнацтва, та й то не так багато, якби було треба.

Повість Ірини Лаврівської, авторки цілої низки історичних та інших казок для дітей, які вона читала свого часу в своїй радіогодині кільканадцять років тому і записала на платівках (деякі друкувалися і в читанках), призначена якраз для юнацтва, для нашого доросту. Хоч вона сама одна ніяк не заповнить тієї величезної недостачі, яка в цій ділянці витворилася, та все таки її книжка є одною з багатьох того рода книжок, яких нашій молоді пекуче потрібно і які повинні явитись.

Повість, що її юний читач візьме в руки — не фантазія, її можна навіть вважати повістю історичною, бо авторка черпала свій матеріал з історії, цебто з історичних книжок, які в бібліотеці вичитувала і прочитане відповідно використовувала, отже майже все, про що тут розповідається, колись справді діялось. Такі постаті, як Лясаль, отець Рене, індіанські племена, їх звичаї, жорстокість, будова форту коло Ніягари та його знищення й відбудова — це все історичні речі, які свого часу діялись і були записані в історії. Навіть і той факт, що першим командантом форту Луїзіяна на півдні був козак, емігрант з України, теж історичний. А розповідь діда Максима про Морозенка основана на народному переказі. Отже читач, що читатиме цю книжку, може бути певний, що читає історичну повість, бо тут тільки сюжет створений авторчиною уявою, але авторка вмiла вжитися в давні події й постаті і вмiла їх так переконливо змалювати, що повість читається як фантастична — легко, приємно й не без користи. А для українського юного читача вона ще й тим корисна, що збуджує гордість за свій рід і нарід і дає задоволення, що українці не гірші від інших чужинців, що приїхали колись до Америки, а кращі, бо не такі безоглядні й жорстокі, а чесні й шляхетні. Отже ми мали й тут своїх героїчних предків, якими можемо похвалитись.

Коли ця книжка, прикрашена образками Е. Козака, збудить в юного читача саме такі почування, то її цілком буде осягнена, бо авторка її з тією метою й писала.

Б. Романенчук

ЗА МОРЕ З КОЗАКАМИ

Давно це було... дуже давно...

Батько Дениса був козаком з діда прадіда, а мати також з козацького роду. Ріс малий Денис, а як мав 10 років, то так зручно шаблею орудував як старий. І стріляти вмів і засідки на звірів робити.

— Хоробрий козак буде! — радів батько.

А раз, як батьків не було вдома, приїхали чужі люди. Карита запряжена в восьмеро коней, а довкола неї повно людей на конях. Це — казали — двір царський через Україну їде. І хтось побачив чорнявого хлопчика з синіми очима, а потім один з тих, що на конях сиділи, підїхав до Дениса, взяв його за руку і в кариту посадив.

— Я не хочу! Пустить мене! — рвався хлопець.

— Тихо! Кривди тобі не буде. — Сказала якась пані московською мовою. — Тобі добре в мене буде. А дивись, як мальованийий, а щічки які, а оченята! Спасибі за такий дарунок!

І хоч як малий пручався: плакав — не помогло.

— Ох, якби я батькову шаблю мав! — подумав Денис. — Але нічого, я їй так від них втечу!

Їхали вони довго, довго. Хлопця любили і бавилися з ним і ніхто навіть не зауважив, що в його очах світилися волники. Недобрі вотники. Він уже не плакав. Він знав, що плач не допоможе. Він тільки придумував якби втекти.

Сонце вже зайшло, як карита затрималась на ніч біля великої корчми. Всі полягали спати й малого поклали. Десь по півночі Денис тихенько встав і попробував вікно. Замкнене! Двері — замкнені! Що робити?

Куди втікати? Попробував ще раз вікно — не йде. Сів на підлогу та й думає.

Сидів так і думав довгу хвилину. А довкола темно, темно й підлога тверда. Моститься він, як мале цуценя, щоб вигідніше сидіти було. Мацає руками долівку, аж намацав якесь кільце до підлоги прибите. Схватив рукою і тягне. А за кільцем малі дверцята в підлозі підіймаються.

— Ах, — зрадів Денис — це вихід до підвалу. Корчмар там всяке добро тримає.

Спустився вниз. Під ногами почув драбину і по ній зійшов на дно підвалу. Стухло й вогко, та пахне всякими незвичними пахощами. А там віконце високо. Скочив туди Денис. Було незакрите, ані не забезпечене нічим. Як кіт, тихенько проховзнувся і вже стояв на дворі. Поглянув довкола. Вартового не було, а ноги рванули самі. Скочив в кущі і знову біжить, аж до річки добіг. Шумить вона таємно — там зупинився відпочити.

Аж тут враз чує, що коні іржать і люди говорять. Хто ж це? Ні, це не ті, що його зловили, це хтось інший. Ах, це козаки!

— Батечки, люди добрі, порятуйте — кинувся їм до ніг — мене украли з дому. Пані якась московська на свій двір хотіла взяти, та я втік.

— А хто ж ти, хлопче?

— Я козака Тимоша з Перекопу син. Не кидайте мене, візьміть із собою.

— Ох, далека нам дорога, сину!

— А куди ж ви їдете?

— Самі не знаємо. Їдемо за гори, за ріки, за море, світ пізнавати, долі шукати...

— Візьміть і мене. Я вмю шаблею орудувати і стріляти вмю. Дайте — покажу!

Взяли козаки хлопця й поїхали. Їхали полями, шляхами, їхали через пустирі, потім через велику воду —

— Візьміть і мене.

З М І С Т

	стор.
Передмова	7
За море з козаками	9
Перша весна в чужому краю	19
В полоні індіян	23
Прибраний син індіанського вождя	27
Плян утечі	33
Втеча	37
Денис лікує Білу Зірку	41
Індіяни ловлять Білу Зірку	45
Набі знаходить Дениса в лісі	51
Денис дешево купує свого власного коня	55
Вдома	59
Денис дістає пістольо	63
Денис із дядьком Степаном шукають Інози	71
Напад індіян	79
Біля козачої хати осідають французи.	
Приязнь Дениса з Ля Салем	85
Пригоди з будяками	91
Форт закінчений. Дальші пляни Ля Саля	97

Набі дуже змінилась	107
„Зайчик”, що полтає на ведмедів	115
Різдвяне оповідання діда Максима	121
Денис здобуває нового друга. Смерть Інози.	127
Ще одна таємниця Френа	133
Молодий індієанин відвідує оселю козаків.	
Вогниста вода.	143
Поворот Ля Саля і ув'язнення Френа	147
Індієани підпалюють форт	151
Скарби королеви Каї	157
Родина бобрів	163
Маленька біла дівчинка в лісі	167
Денис зустрічає нових козаків	175
Улянка знаходить свого батька	179
Нове життя в оселі козаків	183
Несподівана поява Ля Саля в різдвяний вечір	189
Поворот французів і відбудова форту	197
Стрічка Улянки в лісі	205
Денис стає комендантом нового форту	211
Епілог	219